

Notat til Statsrevisorerne om
beretning om Forsvarets
EH-101 helikoptere (II)

December
2014

revision
revision

revision

Opfølgning i sagen om Forsvarets EH-101 helikoptere (II) (beretning nr. 1/2012)

25. november 2014

RN 1409/14

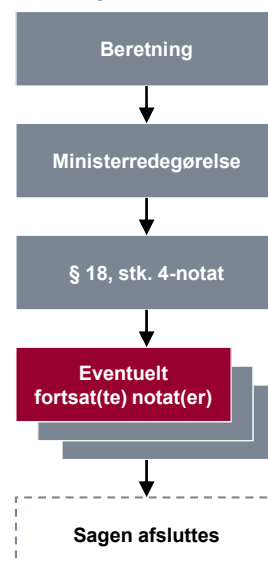
1. Rigsrevisionen følger i dette notat op på sagen om Forsvarets EH-101 helikoptere, som blev indledt med en beretning i 2012.

KONKLUSION

Forsvarets EH-101 helikoptere er nu indsat i internationale operationer, og Forsvarsministeriet har forbedret opgørelserne af helikopternes driftsomkostninger. Rigsrevisionen finder dette tilfredsstillende og vurderer, at sagen kan afsluttes.

Rigsrevisionen baserer konklusionen på følgende:

- 3 af Forsvarets EH-101 helikoptere blev indsat som en del af den FN-støttede koalition i Afghanistan i juli 2014. Rigsrevisionen kan konstatere, at uddannelse og træning forløb planmæssigt, og at helikopterne nu kan varetage de opgaver, som de oprindeligt blev indkøbt til, dvs. som en del af redningstjenesten i Danmark og til internationale troppetransporter.
- Driftsomkostningerne pr. flyvetime er steget i perioden 2011-2013, men dette skyldes især et efterslæb på vedligeholdelsen af motorerne.
- Forsvarsministeriets opgørelser af flyvetimepriser er fortsat behæftet med nogen usikkerhed på grund af mangler i datakvaliteten. Rigsrevisionen kan dog konstatere, at opgørelserne er mere præcise end tidligere, og at Forsvaret fortsat arbejder med at forbedre omkostningsopgørelserne.

Sagsforløb for en større undersøgelse

Du kan læse mere om forløbet og de enkelte step på www.rigsrevisionen.dk

I. Baggrund

2. Rigsrevisionen afgav i oktober 2012 en beretning om Forsvarets EH-101 helikoptere. Beretningen handlede om, hvorvidt helikopterne løste de opgaver, som de var blevet anskaffet til. Det drejede sig om eftersøgnings- og redningsopgaver samt transportopgaver, herunder troppetransport. Desuden handlede beretningen om Forsvarets opgørelse af de samlede driftsomkostninger vedrørende EH-101 helikopterne. Beretningen var en opfølgning på beretning nr. 17/2007, der handlede om Forsvarets anskaffelse og ibrugtagning af EH-101 helikopterne.

3. Beretningen viste, at EH-101 helikopterne ikke løste opgaver med troppetransport i internationale operationer, da disse opgaver var udskudt til 2014. Forsvaret oplevede endvidere væsentlige problemer med høje fejlratere og med at få leveret reservedele til tiden, hvilket gjorde det vanskeligt at klargøre helikopterne. Endelig viste beretningen, at Forsvaret nu var i stand til at opføre de totale driftsomkostninger vedrørende helikopterne, hvilket ikke havde været muligt tidligere.

4. Da Statsrevisorerne behandlede beretningen, fandt de det utilfredsstillende, at EH-101 helikopterne stadig ikke kunne varetage alle de opgaver, som var forudsat ved beslutningen om anskaffelsen i 2001. Statsrevisorerne konstaterede videre, at Forsvaret nu kunne opføre driftsomkostningerne og de forventede levetidsomkostninger for EH-101 helikopterne, men kritiserede, at det ikke var sket tidligere.

5. Endelig fandt Statsrevisorerne det stærkt kritisabelt, at Forsvarsministeriet i et antal sammenhænge i forbindelse med Rigsrevisionens undersøgelse havde været mindre samarbejdsvillig. Statsrevisorerne understregede, at ministerierne er forpligtede til at bidrage til revisionsprocessen og uden forsinkelse stille alle nødvendige oplysninger til rådighed for Rigsrevisionen.

6. Som svar på beretningen afgav forsvarsministeren en redegørelse til Statsrevisorerne i december 2012. Heri oplyste ministeren, at ministeren tog Rigsrevisionens beretning og Statsrevisorernes kritik til efterretning.

7. På baggrund af ministerredegørelsen afgav Rigsrevisionen i januar 2013 et notat i henhold til rigsrevisorlovens § 18, stk. 4, hvori Rigsrevisionens planer for den videre opfølgning på beretningen fremgik. Notatet findes i Endelig betænkning over statsregnskabet for 2012. Det fremgik af notatet, at Rigsrevisionen ville følge udviklingen på følgende områder:

- Forsvarets klargøring af EH-101 helikopterne til varetagelsen af troppetransportopgaven i 2014, herunder Forsvarets opgave med at sikre tilstrækkelige flyvetimer til omskoling/genomskoling af besætninger til troppetransportopgaven
- udviklingen i Forsvarets omkostninger forbundet med EH-101 helikopterne.

8. Rigsrevisionen redegør i dette notat for resultaterne af opfølgningen.

Hele sagen og dens dokumenter kan følges på www.rigsrevisionen.dk og på www.ft.dk/Statsrevisorerne.

II. Forsvarsministeriets initiativer

9. Rigsrevisionen gennemgår i det følgende Forsvarsministeriets initiativer i forhold til de udestående punkter. Gennemgangen er baseret på møder og brevveksling med Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen. Samarbejdet i forbindelse med denne opfølgning har været tilfredsstillende.

Varetagelsen af EH-101 helikopternes opgaver

10. Beretningen viste, at Forsvarets EH-101 helikoptere ikke varetog alle de opgaver, som var forudsat ved beslutningen om anskaffelsen i 2001. Tidspunktet for varetagelsen af troppetransportopgaven i internationale operationer var i flere omgange blevet udskudt – først til 2012 og dernæst til 2014.

11. Statsrevisorerne bemærkede, at de fandt det utilfredsstillende, at EH-101 helikopterne stadig ikke kunne varetage alle opgaver. Helikopterne løste eftersøgnings- og redningsopgaverne, men løste stadig ikke troppetransportopgaven i internationale operationer.

12. Forsvarsministeren oplyste i sin redegørelse, at ministeren tog Rigsrevisionens bemærkninger til efterretning. Den endelige klargøring af EH-101 helikopterne til troppetransportopgaven blev iværksat med Folketingets Finansudvalgs tiltrædelse af fortroligt aktstykke F i december 2011. Forsvarskommandoen vurderede, at EH-101 helikopterne ville kunne udsendes i troppetransportrollen i 2014.

13. Rigsrevisionen ville følge Forsvarsministeriets arbejde med at udsende EH-101 helikopterne til troppetransportopgaven i 2014 og Forsvarets opgave med at sikre tilstrækkelige flyvetimer til omskoling/genomskoling af besætninger til troppetransportopgaven.

14. Rigsrevisionen har fulgt op på Forsvarets mulighed for at indsætte helikopterne til troppetransporter i internationale missioner.

Afghanistan-forligskredsen i Folketinget besluttede den 14. marts 2014, at Danmark skulle udsende et dansk transporthelikopterbidrag til den internationale FN-støttede koalition i Afghanistan fra midten af 2014. På grund af de mange tidligere vanskeligheder med at få klargjort EH-101 helikopterne til troppetransport har Forsvarsudvalget i en periode fulgt Forsvarets forberedelser meget tæt, bl.a. ved at anmode forsvarsministeren om løbende at holde Forsvarsudvalget orienteret om status på materielklargøring, uddannelse, træning, motorproblemer mv. Dette har betydet, at ministeren har orienteret Forsvarsudvalget med 1-2 måneders intervaller, senest i et notat af 20. juni 2014. Af notatet fremgår det bl.a., at uddannelse og træning af helikopterbesætninger og øvrigt personel forløb planmæssigt. Det var Forsvarets vurdering, at EH-101 helikopterne kunne udsendes medio 2014 i henhold til Afghanistanplanen 2013-2014, samtidig med at det hjemlige eftersøgnings- og redningsberedskab kunne varetages.

15. 3 af Forsvarets EH-101 helikoptere blev indsat på mission i Afghanistan i juli 2014. Af de 3 helikoptere, der er udsendt, er 2 helikoptere operative, mens den sidste fungerer som reserve. Rigsrevisionen kan på den baggrund konstatere, at helikopterne nu varetager opgaver med internationale troppetransporter. Der blev oprindeligt indkøbt 6 helikoptere til troppetransport. Forsvarsministeriet har oplyst, at det ikke har været planen, at alle 6 helikoptere skulle udsendes på samme tid, da der fx fortsat er behov for helikoptere til træning af besætninger i Danmark.

16. Rigsrevisionen kan sammenfattende konstatere, at uddannelse og træning af helikopternes besætning forløb planmæssigt, og at helikopterne nu kan anvendes til de formål, som de oprindeligt blev indkøbt til, dvs. som en del af redningstjenesten i Danmark og til internationale troppetransporter. Rigsrevisionen finder dette tilfredsstillende.

Udviklingen i Forsvarets omkostninger forbundet med EH-101 helikopterne

17. Beretningen viste, at Forsvaret i 2012 kunne opgøre de samlede driftsomkostninger for EH-101 helikopterne, hvilket giver et bedre grundlag for at vurdere økonomien bag helikopterne.

18. Statsrevisorerne bemærkede, at Forsvaret nu kunne opgøre driftsomkostningerne og de forventede levetidsomkostninger for EH-101 helikopterne, men kritiserede, at det ikke var sket tidligere.

19. Forsvarsministeren oplyste i sin redegørelse, at ministeren tog Statsrevisorernes kritik til efterretning, men konstaterede med tilfredshed, at Forsvaret nu var i stand til at opgøre de samlede driftsomkostninger.

Forsvaret havde arbejdet målrettet med udviklingen af økonomistyringen, herunder bl.a. med opgørelsen af totalomkostninger. Ministeren tog de forøgede driftsomkostninger til efterretning og hæftede sig samtidig ved, at Forsvarskommandoen havde oplyst, at driften af EH-101 helikopterkapaciteten var indregnet i Forsvarets budgetter og årsprogrammer, og at der således var afsat midler til den fremadrettede drift mv.

Afslutningsvist oplyste ministeren, at ministeren i forlængelse af ministerredegørelsen havde sendt en orientering om de øgede driftsomkostninger ved EH-101 helikopterne til Folketingets Finansudvalg. Ministeren oplyste heri, at driftsomkostningerne ved EH-101 helikopterne i 2011 var ca. 57.800 kr., og at dette beløb var opgjort efter totalomkostningsprincippet.

20. Rigsrevisionen har i dette notat fulgt op på Forsvarets omkostninger forbundet med EH-101 helikopterne. Udviklingen i omkostningerne pr. flyvetime er vist i tabel 1. Det fremgik af beretningen, at driftsomkostningerne pr. flyvetime opgjort efter totalomkostningsprincippet var 57.800 kr. i 2011. Efterfølgende er omkostningerne steget til 66 tkr. i 2012 og til 99 tkr. i 2013.

Tabel 1. Flyvetimepris opgjort uden 5-års gennemsnit på basis af realiserede omkostninger pr. flyvetime

2011	2012	2013
57.846 kr.	66.194 kr.	98.639 kr.

Kilde: Rigsrevisionens beretning og Forsvarsministeriet.

Udviklingen i omkostningerne fra 2011 til 2013 skyldes især, at der indtil 2012 var oparbejdet et efterslæb på vedligeholdelsen af motorerne. Derfor var 2012 – og især 2013 – præget af store vedligeholdelsesudgifter. Herudover har Forsvaret efter aftale med Moderniseringsstyrelsen ændret afskrivningsperioden fra 40 til 30 år. Endelig har Forsvaret forbedret sin opgørelse af driftsomkostningerne, så opgørelsen er mere præcis. Tidligere kunne Forsvaret kun opgøre omkostningerne til reservedele ved at opgøre omkostningen ved indkøb til lager. Fra 2012 opgøres vedligeholdelsesomkostningerne i stedet ved at opgøre omkostningen til det faktiske forbrug af reservedele.

21. Forsvarsministeren har på et åbent samråd i Forsvarsudvalget i november 2013 orienteret om udviklingen i driftsomkostningerne vedrørende EH-101 helikopterne. Heraf fremgik det, at der var relativt stor forskel på de budgetterede og faktisk realiserede omkostninger for helikopterne for 2012. Af Rigsrevisionens beretning fremgik det, at Forsvaret havde opgjort de budgetterede omkostninger til 94 tkr. pr. flyvetime i 2012, mens de realiserede omkostninger baseret på regnskabstal i redegørelsen var opgjort til 55 tkr. pr. flyvetime.

22. Efter fremsendelsen af redegørelsen til Forsvarsudvalget blev Forsvaret opmærksom på, at de ikke havde fået medtaget omkostningen til en vedligeholdelsesaftale. I opgørelsen skulle flyvetimeprisen baseret på regnskabstal derfor have været 62 tkr. pr. flyvetime i 2012 i stedet for de 55 tkr., der fremgik af forsvarsministerens redegørelse til Forsvarsudvalget. Forsvarsministeriet har eftersendt en berigtigelse til Forsvarsudvalget.

23. Det fremgår i øvrigt af redegørelsen til Forsvarsudvalget, at Forsvaret valgte at udjævne vedligeholdelsesomkostninger over en 5-årig periode, fordi der de enkelte år kan være store udsving, som alene kan begrundes i, hvornår en vedligeholdelse finder sted. Da beretningen indeholdt oplysninger om årlige omkostninger pr. flyvetime, har Rigsrevisionen i tabel 1 – af hensyn til at kunne sammenligne priserne – vist de årlige omkostninger til en flyvetime baseret på realiserede omkostninger og uden et 5-års gennemsnit.

24. Forsvaret har oplyst, at omkostningsregistreringer ikke har været underlagt systematisk kontrol. Datakvaliteten er bl.a. afhængig af, at den enkelte mekaniker registrerer tidsforbrug og forbrug af reservedele korrekt, ligesom datakvaliteten er afhængig af, at den enkelte disponert konterer indkøb af ekstern vedligeholdelse korrekt. Herudover er datakvaliteten bl.a. afhængig af korrekt opgørelse af forbrug fra lager. Forsvaret har oplyst, at de fortsat arbejder på at forbedre opgørelserne.

Rigsrevisionen skal desuden bemærke, at det kun er besætningens timeløn inkl. et mindre overhead, når helikopteren flyver, der er medtaget i opgørelsen af omkostningerne pr. flyvetime. Det er således kun besætningens løn, mens helikopteren er i luften, der indgår, da omkostningerne til det bagvedliggende beredskab ikke indregnes.

Forsvarsministeriet har hertil oplyst, at den opgjorte timepris afspejler alle de væsentlige omkostninger, der er forbundet med en flyvetime. Det er ministeriets opfattelse, at overhead i form af det bagvedliggende beredskab ikke skal indregnes. Ministeriet tilføjer, at en egentlig totalomkostningsopgørelse – dvs. med indregning af det bagvedliggende beredskab til besætningen – gennemføres i relation til den operative opgaveløsning, fx løsning af opgaver vedrørende miljøovervågning og fiskeriinspektion i Nordatlanten.

25. Forsvarsministeriets opgørelser af flyvetimepriser er fortsat behæftet med nogen usikkerhed på grund af mangler i datakvaliteten. Rigsrevisionen kan dog konstatere, at opgørelserne er mere præcise end tidligere, og at Forsvaret fortsat arbejder med at forbedre omkostningsopgørelserne.

26. Rigsrevisionen kan endvidere konstatere, at Forsvarets opgørelse af driftsomkostningerne er forbedret, da Forsvaret nu kan opgøre det faktiske forbrug fra lageret. Rigsrevisionen kan endelig konstatere, at driftsomkostningerne pr. flyvetime er steget i perioden 2011-2013, men at dette især skyldes et efterslæb på vedligeholdelsen af motorerne.

III. Afslutning

27. Rigsrevisionen finder samlet set Forsvarsministeriets initiativer tilfredsstillende og vurderer, at sagen kan afsluttes.

Lone Strøm